

Na Mekenahi.

WHENUA O TE KATOA I TONGARIRO.

WHAKAWHAITITANGA.

HE PIRE I HUAINA.

HE TURE hei Whakamana i te Wehenga o tetahi wahi Whenua e takoto ana e taiawhio ana i te Maunga o Tongariro hei Whenua Mo Te Katoa.

NA KA MEINGA hei Ture e te Runanga Nui e noho huihui ana i roto i te Paremete i runga ano hoki i tona mana, ara :—

1. Ko Te Ingoa Poto o tenei Ture Ko Te Ture Whenua O Te Katoa I Tongariro, 1893.

Kua patua tenei rarangi.

2. Ke ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera i runga i te Panui i roto i te Kahiti i muri tonu iho i te tukunga ki a te Kuini e nga Maori whai take tera wahi whenua katoa e whakaaturia ana i roto i te Apiti e mau nei, te ki he whenua no te katoa taua whenua i raro i tenei Ture, me te ki a kia mohiotia ano hoki ko te "Whenua O Te Katoa I Tongariro."

Rarangi hou.

2. Ka ahei e te Kawana i roto i tona Kaunihera i runga i te *Gazette*, a i runga i te ra i Panuitia ai i muri iho hoki te ki ko nga whenua katoa i roto i te takiwa e whakaaturia ana i roto i te Apiti e mau nei ki tenei kua tukua kia te Kuini hei whenua mo te katoa i raro i tenei Ture, a kia mohiotia ko "Te Whenua o te Katoa i Tongariro"; a i runga i taua ra kua kiia ake nei i muri iho hoki kua mutu rawa te take a nga Maori ki taua whenua kua kiia ake nei.

A mehemea tera etahi Maori e whai take ana i te ra kua kiia ake nei ki taua whenua a kahore ano o ratou hea paanga ranei kia hokena e te Kuini, ka ahei e te Kawana te Whakahau i te Kooti Whenua Maori kia uiuia nga take o ana tangata kua kiia ake nei me te whiri-whiri i te rahi o te utu o ana hea i runga ano i nga tikanga e whaka-aturea ana e te tekiona rua tekau ma ono o "Te Ture o nga Mahi a e Katoa, 1882," pera ano me te whakatikatikanga e te tekiona tekau

ma wha o te Ture Whakatikatika i "Te Ture o nga Mahi a te Katoa, 1887," e te tekiona tekoumaono hoki o te Ture Whakatikatika i "Te Ture o nga Mahi a te Katoa, 1889," a e pa ana ki nga tikanga keini utu hei whakaaite i nga utu ki nga Maori mo nga whenua e tangohia ana mo nga mahia te katoa.

A hei whakamana i nga tikanga o tenei tekiona ka kiia ko nga whenua e tangohia ana whenua e tangohia ana mo tetahi mahi a te katoa i runga i nga tikanga o "Te Ture o nga Mahi a te Katoa, 1882."

3. Ko taua whenua ka takoto tonu i raro i te mana o te Kawana— a ka ahei ano hoki ia te whakahaere i nga whenua katoa i roto i nga rohe o taua whenua.

Ko nga tangata katoa e haere ana ki reira noho noa iho ai noho tuturu ai ranei i runga i taua whenua, i tetahi wahi ranei o taua whenua, haunga ia i runga i nga tikanga a muri nei whakamaramatia ai, ka kiia he hunga takahi i nga tikanga o te ture a me pana atu i reira.

4. Ko te Minita o nga Whenua mo tena wa me te Tumuaki o nga Kairuri hui atu ki tena Rangatira Maori kotahi o te Iwi o Ngatitu— wharetoa. Maori tuturu o Niu Tireni me ena tangata e pai ai te Kawana ki te whakatu, ka kiia i konei kua whakaturia hei Kaitiaki hei kaiwhakahaere mo taua whenua, a kua tukuna hoki ki a ratou nga mana katoa e ahei ana te Kawana te tuku i raro i te Ture "Whenua O Te Katoa, 1881," ki nga kaitiaki o nga whenua o te katoa hei huarahi whakahaere ma ratou mo aua whenua.

(1.) Ko taua Rangatira Maori kua kiia ake nei me ena atu tangata e whakaturia ana e te Kawana hei kaitiaki ka tu tonu hei kaitiaki mo nga tau e rima otira ka taea ano e ratou i tenei i tena wa te whakarere i ta ratou mahi kaitiaki. I runga i te matenga i te whakarereanga ranei a tetahi Rangatira Maori o tetahi tangata ranei i whakaturia hei Kaitiaki i runga ranei i te mutunga o te wa i whakaturia ai ia tetahi ranei o ratou ma te Kawana e whakatu i tona kairiwhi ki taua mahi kaitiaki, a ka ahei tenei tena tangata e whakaturia ana te tu mo nga tau e rima anake, a i muri iho i aua tau ka whakaingoatia houtia ano etahi tangata hei kaitiaki e te Kawana.

Ko nga kairiwhi katoa mo ia Kaitiaki ka tu tonu ia ki taua mahi kaitiaki mo nga tau e rima anake, a ka taea ano hoki ia te whakarere i taua mahi kaitiaki i runga i te tuhituhi ki te Kawana, mana nei e whakatu tona kairiwhi.

(2.) Ko te Minita o nga Whenua te Tiamana mo taua Poari a ka noho ano ia hei tiamana i nga huinga katoa o taua poari a ki te ngaro ia i tetahi o aua huinga ka ahei nga mema e tae atu ana ki taua Poari i ia wa te whakaingoa i tetahi mema o te Poari hei Tiamana mo taua huinga.

5. Ka ahei e te Kawana i roto i tona Kaunihera i ia wa te hanga te whakarereke te whakakore i tetahi ture whakahaere tikanga i whakaaro ai ia he mea tika kia pai ai te whakahaere i nga tikanga o tenei Ture me te whakahaere i nga mahi o taua whenua, a i runga i aua tikanga whakahaere ture ka ahei te whakaeke i nga whiu mo te

takahi i aua tikanga, kua a ia aua whiu e neke ake i te rima pauna, a ka ahei ano hoki ia te whakatau i nga utu hei tono ma te Poari i runga ano i tana i whakaaro ai he mea tika hei whakahaere i nga tikanga o tenei Ture.

6. Ko nga utu mo te whakahaere i nga tikanga o tenei Ture kei nga utu e puta mai ana i roto i nga whiunga me nga utu i whakataua kia utua mo te haerenga ki runga i taua whenua i raro i tenei Ture, hui atu ki nga moni e hua mai ana ki te Poari i ia wa i raro i "Te Ture Whenua o Te Katoa, 1881," me te tapiri hoki ki nga moni e whakaritea ana e te Paremete i ia wa i ia wa mo taua mahi.

APITI.

WHENUA O TE KATOA I TONGARIRO.

Ko tera whenua katoa i te Kauti O Taupo ki te Rawhiti, Taupo ki te Hauauru me Whanganui, ko te rahi ki ta te kairuri e 62,300 eka nui atu iti iho ranei, ko te whenua ano e taiawhio ano i te Tiriki H i runga o Ruapehu, a e wha maero te mataratangi i taua Tiriki taiawhio noa, hui atu ki te whenua i uru ki roto i te porowhita e 3 maero te roa o nga wahi kotoa o te mataratanga i te Tiriki, D i runga o Ngauruhoe, hui atu ki te whenua i uru ki tetahi porowhita e 3 maero te mataratanga i te wahi i runga o te raina e hono ana i nga Tiriki D me te O, i runga o Ngauruhoe me Te Mari e rua maero me te hawhe te roa i te D, kahore i uru ki te porowhita e taiawhio aua i D ; tera wahi ano hoki e rua maero te whanui ki waenganui o te porowhita e taiawhio ana i H me D e wahia ana i waenganui tonu e tetahi raina e hono mai ana i aua wahi.

He mea whakahau, i taia e S. COSTALL, Kai-ta Perehi a te Kawanatanga, Weringitana.—1893.